

Pajala m.fl. socknars Allmänningsskog

YTTRANDE

984 22 PAJALA

2016-01-23

Regeringskansliet

Insänt till: n.registrator@regeringskansliet.se

Ert dnr: N2016/05385/FJR

Yttrande rörande Ds 2016:27-frågor kring 2009 års renskötselkonvention,
N2016/05385/FJR

Styrelsen för Pajala m.fl. socknars Allmänningsskog, se appendix 1, inkommer härmed med yttrande som följer;

Sammanfattning;

Pajala m.fl. socknars Allmänningsskog avstyrker att konventionen ratificeras.

Skälet är att den inte medför några övervägande förbättringar från nu gällande ordning.

Under framtagandet av denna konvention, speciellt områdesprotokollet, har markägarintressen inte kommit tills tals i tillräcklig utsträckning, den utgör därför en partsinlaga från övriga intressenter och lider därmed av stora brister i analysen av konsekvenser för markägarintressen.

För markägare innebär förslaget en försvagning av förfogandet över markanvändningen genom att en tredje part kommer in i området vilket ger en högre tröskel för olika tänkbara etableringar (såsom e.g. vindkraftsetableringar) och även på samma grund kan försvåra pågående markanvändning.

I stället bör olika lösningar för att underlätta rörelser över gränserna med nu gällande ordning som grund användas i stället för att tvångsvis fördela betesområden, speciellt då områdesprotokollet tagits fram utan att samtliga berörda parter varit delaktiga.

Om protokollet ändå antas bör områdesprotokollet ändå omförhandlas och koncessionsområdena undantas från att ingå i konventionsområden alternativt att renbetesdistrikt endast kan beviljas inträde efter ansökan om koncession. Det finns även ett antal invändningar rörande rättsförhållandet mellan enskilda, myndigheternas framtida tillsynsarbete, prövning kring fastställande av samarbetsavtal, ersättningsberäkning och processfrågor som måste omarbetas.

Motivering;

Om konventionen skall antas är det rimligt att begära att den medför förbättringar eller åtminstone att den till övervägande del medför förbättringar för inblandade parter inom de olika områdena. En förutsättning för detta är att även markägarentressen kommer till tals på lika villkor under hela processen.

Av Ds 2010:22 framgår att Lappkodicillen varit gällande sedan 1 Maj 2005 utan att det på det hela taget inneburit några nackdelar för renskötseln eller andra intressen. Efter detta har inte några ytterligare nackdelar framgått heller. Varför då inte använda denna ordning som utgångspunkt?

Om konventionen antas får det till följd att den införlivas i svensk lagstiftning under så lång tid som trettio år. Den riskerar att bli obsolet i många olika sammanhang (e.g. CDW-smittan som finns hos ren i Norge) då vi lever i en föränderlig värld och detta bygger in en direkt olämplig tröghet i systemet. Tänkbart är också att de av naturen givna lämpliga datumen för vinterbete kan förändras under tiden vilket kan medföra onödiga skador.

Konventionen, inkluderande områdesprotokollet, vilken kan liknas vid en fastighetsreglering, har tagits fram utan tillräcklig dialog med markägarna, vilka direkt berörs av hur renbetesrätten omdisponeras på deras fastigheter. Att på detta sätt genom lagstiftning och konvention omdisponera civila rättigheter är främmande för vår rättsordning.

Koncessionsområden

Inom koncessionsområden har markägarna (eller den som arrenderar mark) möjlighet att ha renar och det utgör då ett naturligt incitament för samarbete och renskötseln utgör en del av möjligheten till avkastningen av fastigheten. Att sameby inom koncessionsområde då ingår i områdesprotokollet och ensidigt tvingas avstå sina betesmarker, hänvisade till annan ersättning, och därigenom mista en stor del av de naturliga förutsättningarna att bedriva renskötsel, kan långsiktigt tänkas påverka såväl berörd samebys långsiktiga överlevnad som fastighetsägarnas avkastning. Det berör m.a.o. inte bara renskötselns avkastning/värde.

Då rätten till renbete inte med säkerhet är en rättighet som går att överlåta och norska renbetesdistrikt sannolikt inte har någon hävdvunnen rätt till vinterbete inom aktuellt koncessionsområde (Skaiteland / Anttis) och det är inte utrett om det finns någon rätt för någon svensk sameby att ha vinterbete (annan än koncessionssameby) inom del av detsamma (framför allt området öster om Lainio älv) är det olämpligt att detta område ingår i områdesprotokollet.

Rättsförhållande markägare

Konventionen kan sägas ha ett expropriativ inverkan på enskild mark om den sker med en av staten påtvingad renbetesrätt, då denna inte kan överlåtas, och norska renbetesdistrikt med stor sannolikhet inte har någon renbetesrätt. Det är också oklart om det blir ett högre betestryck, med därtill hörande ökade störningar för de enskilda markägarna (infrastruktur som skogsbilvägnät, terrängfordon m.m.).

Förskjutning av förfogande över marken till förmån för norska renbetesdistrikt

Paragraf 9. i konventionsförslaget (Ds 2016:27) lyder som följer: " 9 § När en myndighet prövar tillåtligheten av en åtgärd inom ett område där gränsöverskridande renskötsel förekommer ska området om möjligt skyddas mot ingrepp som kan väsentligt försvåra renskötseln eller i vart fall behovet av renbete tryggas på annat sätt. Kan detta inte ske ska ersättning betalas till det

renbetesdistrikt eller den sameby som berörs av ingreppet enligt vad som sägs i 28 och 29 §§ rennäringslagen. ” Denna formulering innebär att ytterligare en part (norska renbetesdistrikt) dyker upp som ytterligare en samrådspart i olika samrådsprocesser och det innebär en förskjutning av förfogandet av markanvändningen som kan ha stor inverkan på olika tillståndprocesser och pågående markanvändning vilket kan ha stor inverkan på markpriser, utvecklingsmöjligheter av befintlig verksamhet med påföljande ekonomisk verkan. Detta innebär att tröskeln för att få en vilja att investera i olika projekt, e.g. vindkraft, blir högre. Noterat att detta även kan påverka utanför föreslagna områden (för renbetesdistrikten) men inom hela konventionsområdet (se bl.a. samarbetsavtal enl. art. 7 nedan).

Ovanstående visar att ett antagande kan tänkas stå i strid med egendomsskyddet och att ett antagande av konventionen inte bör ske.

I artikel 7 i 2009 års renskötselskonvention öppnas en möjlighet att avvika från områdesprotokollet genom att ingå avtal om detta. Detta avtal skall fastställas av renbetesnämnden. Där anges också att detta dock inte får innebära betydande olägenhet för andra berörda intressen.

Detta är ytterligare ett exempel på när markägare och övriga intressen inte får komma till tals under förhandlingar och det är också oklart om de blir informerade om detta för en ev. överklagan i tid.

Ersättningsbestämmelsen i 7 § lagförslaget

I och med att staten enligt konventionen kan låta såväl norska renbetesdistrikt som svenska samebyar nyttja samma mark kan belastningen och störningen inom dessa områden öka.

Det är då väldigt viktigt att rätten till ersättning för markägaren kommer tydligt till uttryck, det gör den inte i förslaget.

Ersättningsberäkning och hantering av ersättningsanspråk enl. §10

Varför reglerna i Expropriationslagen gällande e.g. ersättningsberäkning och reglering av rättegångskostnaderna inte skall användas för markägarens skador på dennes fastighet trots att skador i sammanhanget är en följd av statens ingrepp i rättsförhållandet, är märkligt och olämpligt.

Då det i fallet att ett renbetesdistrikt som inte har rätt till renbete får detta genom statens försorg så är detta att likställa med ett expropriationsliknande ingrepp och skall då också ersättas enligt gällande rätt och framställas tydligt i förslaget. Det skall också vara så att det i detta fall enligt, 7§ för rennäringslagen, finns en möjlighet för markägaren att ansöka om ersättning istället för att som i förslagets 10§ väcka talan i domstol.

Tidsfristen för talan om ersättning enligt §§ 7, 10.

Då eventuella skador på skogsmark i tid till annan påverkas av såväl betestryck som i vilken ålder (utvecklingsfas) skogen befinner sig i är det direkt olämpligt att sätta såväl en tidsfrist på 10 år från att lagen trätt i kraft innan talen måste väckas. På samma grund är det också helt felaktigt att såsom utredningen hävdar (s.74) att ev. skador framträder efter några år efter att konventionen trätt i kraft. Påpekar också att eventuella avtal (med samma skaderisk) kan upprättas i tid till annan.

Utredningens överväganden fallerar helt på dessa punkter och det enda rimliga är att allmänt tillämpliga preskriptionstider tillämpas i stället.

Renbetesnämnd och länsstyrelse utövar tillsyn

Ett system med två myndigheter som utövar tillsyn för samma sak, kanske inom samma område och beroende på om det är en svensk eller norsk ren, riskerar att bli mindre effektiv och kan försvåra för övriga intressenter att hävda sin rätt. Detta i kombination med att det är svårt att veta vilken myndighet som man skall vända sig till i olika fall.

Här är det viktigt att det alltid framgår vilken myndighet som är ansvarig i tid till annan.

Övrigt

Föreslagen stängsling innebär uppförande av linjära barriärer i terrängen vilket kan få konsekvenser för viltets rörelsemönster och i förlängningen jaktens utövande. Pajala m.fl. socknars Allmänningskog har en högre omsättning på försäljning av jakt än den samlade koncessionsrenskötseln inom området som berörs av områdesprotokollet. Stängsling kan även innebära fördyring vid brukande, se bl.a. kommentar rörande §9 ovan, av marken.

Pajala datum som ovan

Styrelsen för Pajala m.fl. socknars Allmänningskog

Appendix 1.

Pajala, Junosuando och Täreändö allmänningskog bildades på 1880-talet genom att staten delade ut mark motsvarande 1/4 av det enskilda innehavet.

Allmänningskogen ägs av c:a 2.000 delägare fördelade på c:a 1.000 jordbruksfastigheter i Pajala kommun.

Allmänningskogen omfattar 72.000 hektar varav c:a 44.000 är produktiv skogsmark och förvaltas av en styrelse med tre ordinarie ledamöter.

Avkastningen från skogen och kapitalförvaltningen går i första hand till stöd för delägarnas jord- och skogsbruk samt till olika former av bidrag. Delägarna beslutar i två årliga stämmor, höst och vår, hur verksamheten skall bedrivas, pengarna fördelas samt väljer styrelse. Stämman beslutar också hur jakt och fiske skall bedrivas på allmänningsens mark.